

Het Perpetuum Mobile van Louis le Roy

Jurrit Bergsma

De "basic tools" zijn voorwaarde voor het ontstaan en uitbouwen van technologie: aan en afvoer, productie. Cultuur is simpelweg het hoe en wat we met de technologie aanvangen. Vandaag is het alsof we de ontstaansvoorwaarden voor onze technologie vergeten zijn. Moderne literatuur en cinema suggereren dat er nog slechts één "basic tool" resteert dat ergens hoog tussen de benen zijn eigengereide gang gaat en ons leven zou bepalen. Er zijn echter andere basic tools. De meest populaire sport ter wereld, het voet-bal, bestraft echter het gebruik van deze basic tools, voor zover in de moderne elektronische technologie nog een hand of arm gebruikt wordt is die ook reeds door de muizen aangevreten wat tot een nieuwe armemuis-volksziekte lijkt te leiden, de boer, de vuilnisman en de ambachtsman die het zonder armen en handen niet redden worden miskend, bespot en chronisch onderbetaald voor hun onmisbare bijdrage aan onze welvaart. Zonder handen ging je vroeger dood, de Islam heeft daar nog een handje van overgehouden als je niet van de dadels van de buurman af kunt blijven. Er is kennelijk iets aan de hand met de arm. Arme hand. Ook het cultureel niet ongeoorloofde gebruik lijkt toch bestraft te worden met ziekte en spot.

De socioloog Goudsblom heeft eens bedacht dat "vuur" het eerste menselijke product was waarop in feite onze hele beschaving zou zijn gebaseerd. Zonder handen en armen die de stenen sloegen en de vonken bij de takken brachten zou er geen vuur geweest zijn. Zonder benen, heeft de technologie al lang geleden bedacht, kan men zich wielen op maat laten aanmeten, het verplaatsen is op die manier gegarandeerd. Het gemis van armen en handen laat zich veel moeilijker compenseren: dat gereedschap is te gecompliceerd om zijn functie door een paar eenvoudige wielen te laten overnemen.

Bij het begrip technologie hebben wij een over-gecompliceerd eigentijds beeld gemaakt, alsof het iets is dat onafhankelijk van ons kan bestaan. De allereerste technologie is het graven in de grond met onze handen om knollen en wortels te verzamelen teneinde te overleven, de allereerste technologie is het pakken van een steen om het voorbijkomende beest een klap op zijn kop te geven zodat we het vlees boven het vuur van Goudsblom kunnen roosteren. De basic tools, onze handen, zijn ooit aangebracht opdat wij konden overleven, vlees, knollen en brandhout naar de grot brengen, stenen tegen elkaar slaan om vuur te maken, takken en bladeren vlechten om ons tegen wind en regen te beschermen. Sinds bijna vijf miljoen jaren hebben we heel langzaam maar zeker uitgevogeld hoe we het meest effectief konden omgaan met die technologie en dus met overleven, met andere woorden we hebben *cultuur* gemaakt, een systeem van symbolen, gedachten, verhalen en producten waarmee we het best konden

overleven. Zelfs de apen hebben het nooit opgebracht om datgene wat de natuur ongevraagd ter beschikking stelde op een dusdanige manier te manipuleren dat zij daarmee hun soort konden doen overleven; ze hebben dan ook geen cultuur. En als wij dan als enige soort met onze symbiose van cultuur en technologie de overleving hadden veilig gesteld, onze hut gaf bescherming, we hadden te eten, de goden waren gevoederd en geëerd en dus gerust gesteld zodat zij het onweer niet op ons zouden loslaten, dan was er tijd beschikbaar om leuke dingen te doen: denken over het aardige van de aanschaf van nieuwe beestenvellen, en dus ook over ons uiterlijk en onszelf, verhalen maken, wat later dus samen de filosofie zou worden, plaatjes maken op de wanden van de rotsen in de buurt en later dus op de plafonds van grote kathedralen, ontdekken dat het grondje van de buurman meer knollen opleverde dan ons eigen, wat moord en doodslag en later oorlog betekende.

De meeste cultuur was en is luxe, een gevolg van het feit dat het overleven aardig lukte behalve voor bijvoorbeeld de Neanderthalers die kregen onvoldoende tijd om een effectieve cultuur te ontwikkelen en redden het dus niet. Tot de basiscultuur behoren bedenksels die ons ervaringsgewijs toonden hoe we onze basale technologie het handigst konden aanwenden. Het is heel Darwinistisch maar daarmee niet minder terecht om te concluderen dat al naar gelang we slimmere dingetjes konden bedenken om met onze handen onze technologie te verbeteren en effectiever te gebruiken, we een betere kans hadden om te overleven: meer vuur, meer knollen, meer beesten, betere hutten en minder natuurlijke vijanden waardoor we meer tijd kregen voor de leuke dingen die we pas veel later cultuur zijn gaan noemen. Ons niet beseffend dat cultuur er was vanaf het begin dat we technologie ontdekten. Ze bestaan niet zonder elkaar. De leuke dingen die gedaan konden worden omdat er tijd voor ontstond omdat we niet meer meteen werden opgevreten als we met een stukje technologie, knots dan wel speer, door de wouden flaneerden zijn nu zo ver weg gegroeid van de oorspronkelijke basis dat we die uit het oog aan het verliezen zijn.

En dus is Louis le Roy een gek.

Je moet wel een gek zijn wil je meer dan dertig jaar en tot ver na wat de pensioengerechtigde leeftijd heet op je knieën over het landje gaan en met de meest uitgesproken basic tools van de oorspronkelijke technologie de ene steen op de andere stapelen. Wie is er stapel vraagt men zich met enig recht af. De man met de beide blote handen en de stenen die af en toe op die handen flikkeren waardoor een duim breekt of een nagel verloren gaat is natuurlijk gek in de oorspronkelijke zin: hij is al lang niet meer bezig met overleven, zijn hutje en zijn kostje zijn geregeld, dus doet hij iets wat niet past in de patronen die de ver en te ver van zijn basis geëvolueerde cultuur voorschrijft als "normaal", hij is abnormaal bezig. Gelukkig heeft de psychiatrie tegenwoordig een prachtig, door volledig van de cultuur losgeraakte Amerikanen bedacht diagnostisch

DSM - IV systeem waarin hij absoluut niet past en de ouwe psychiatrie heeft hem te laat ontdekt om hem alsnog op te sluiten achter de poëtische maar zwaar gesloten deuren in Franeker.

De basic tools zijn essentieel, met zijn handen is hij bezig cultuur te herontdekken: wat betekende het al die miljoenen jaren terug om met je handen te leven, met je handen je hele simpele technologie te ontdekken. Bizar is het natuurlijk dat hij de restanten van een betonnen moderne stadscultuur gebruikt om naar de oude basis terug te gaan: een plaats te creëren waar de altijd aanwezige natuur volop ruimte krijgt om zichzelf te hervinden. Onze voorste voorouders waren bezig om zich meester te maken van een bepaald soort macht over de natuur; die beheersing betekende niet minder dan survival, zelfs voor de niet al te fitsten, de ouders van de jonge jagers, maar door die macht te veroveren ontwikkelden zij cultuur die natuur onderwierp. Niet overal ter wereld was de natuur natuurlijk hetzelfde, niet overal kon je dezelfde strategie bedenken om meester te blijven over het spontane gebeuren van groei en verval, regen en droogte, aardshokken, erupties en watervloeden, de verschillen in strategie van overleven betekende verschillen in cultuur: verschillende soorten overwegingen om te blijven leven en voort te leven. Louis is zich maar al te bewust van de huidige cultuur en de uitwassen daarvan die niets meer van doen hebben met de oorspronkelijke betekenis van de "mastering" van je omgeving. Hij zou in die zin een soort Rousseau kunnen zijn, maar hij wil niet los komen van de cultuur en domweg terug gaan naar de natuur. Zijn route is een andere: hij wil een soort omgekeerde weg volgen door de afbraak van de huidige cultuur te gebruiken om daarmee de verloren natuur weer ruimte te bieden zich te ontwikkelen, misschien zelfs op lange termijn wel te herstellen naar waar het oorspronkelijk vandaan is gekomen. Zijn armen en zijn handen vooral, gestuurd door een rijke intuïtie, de intuïtie van de kunstenaar, vormen de technologie waar de brokstukken van de huidige cultuur zich overgeven aan zijn macht met de bedoeling dat de natuur daar weer de plaats in kan nemen die hem toekomt. Hij onderwerpt niet de natuur, hij tracht hem te bevrijden zodat in vrijheid een wezenlijk nieuw landschap kan ontstaan.¹ Zonder een intens besef van wat cultuur betekent en wat natuur betekent zou het niet mogelijk zijn om ze bij elkaar te brengen zodat ze in nauw onderling overleg tot iets nieuws kunnen uitgroeien. Le Roy realiseert zich maar al te goed dat het misschien wel meer dan 5 miljoen jaren heeft geduurd voordat de mens zich bewust begon te worden van het feit dat beheersing van de natuur, absolute macht over de natuur die niet meer te maken heeft met het oorspronkelijke doel van overleven, slechts kan leiden tot een rampzalige overmaat aan "leuke dingen" die niet meer dan leegheid vertegenwoordigen en de mens dan ook niets meer dan leegheid te bieden heeft. Onze cultuur is ver verwijderd geraakt van de essentie van

menselijk bestaan en verliest daarmee zijn wezenlijke betekenis. Door met zijn handen in de meest letterlijke zin de brokstukken van een doelloze cultuur terug te brengen naar een plaats waar ze hun natuurlijke oorsprong weer terug zouden kunnen ontmoeten opent hij de weg naar een andere vijf miljoen jaren waarin de mens wellicht uiteindelijk zijn middelaarsfunctie tussen de **gegeven** natuur en zijn eigen cultuur zou kunnen herstellen, met het doel ook zichzelf na zo'n lange weg terug te vinden. Daarna kan het allemaal opnieuw beginnen, als we dan niet te moe zijn om de uitdaging nog eens weer opnieuw op te pakken. Louietje is niet gek, maar hij zou nog veel meer tijd moeten krijgen om ook dat te laten zien.

